

ICOMOS ÜYELERİ İÇİN ETİK YÜKÜMLÜLÜKLER BELGESİ, ICOMOS, 2002

Ethical Commitment Statement for ICOMOS Members (Revision, November 2002, Madrid)

Kasım 2002'de Madrid'de yapılan 13. ICOMOS Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

GİRİŞ

Son yıllarda ICOMOS, üyeleri için bir etik yükümlülükler belgesi geliştirme gereği ve isteği üzerinde çalışmıştır. Böyle bir belgenin gerekliliğini en çok savunan kişi bir önceki ICOMOS Başkanı Roland Silva'ydı. Bu konuda çeşitli toplantı ve konferanslar yapılmış; özellikle Uluslararası Eğitim komitesi çok çalışmıştır. Bu arada bazı ICOMOS Ulusal Komiteleri kendi etik yükümlülük belgelerini oluşturarak bunlara uymayı kabul etmişler; kültürel mirasla ilgilenen birçok kurum, mesleki ilgilerine göre bu tür belgeler geliştirmişlerdir.

Bu tür bir uluslararası belge hazırlamanın önceliği ICOMOS'un stratejik planında yer almış ve hazırlanan ilk taslaklar 1999'da ICOMOS Yönetim Kurulu'na sunulmuştur. Tartışmalardan sonra, hazırlanan metinlerle ilgili görüşler alınmıştır.

ICOMOS Etik Yükümlülükler Belgesi'nin amacı, etik koruma standart ve ilkelerinin açıklığa kavuşturulması, ICOMOS üyelerinin kültür mirasına ve diğer ICOMOS üyelerine karşı sorumluluklarının ana hatlarının çizilmesidir. Belge ICOMOS üyeleri kadar , olmayanlar için de yararlı olmalıdır.

ICOMOS üyesi olduğuna ilişkin bir ünvan kullanılması ve kurumun mesleki niteliği konuları ICOMOS Etik Yükümlülükler Belgesi içinde çözümlenmiştir.

Uygun özelliklere sahip ve deneyimli ICOMOS üyeleri, Etik Yükümlülükler Belgesi'ni kabul ettikten sonra (yıllık üyelik yenilemeleri sırasında veya üye olmak için ilk başvurduklarında), adlarının ardından "ICOMOS üyesi" açıklamasını kullanabilir, böylece bir ICOMOS Komitesine bağlı olduklarını belirtebilirler.

Belgenin uygulanması ile ilgili yönetsel konular, ulusal ve uluslararası bilimsel komitelerin isteğine bırakılmıştır. Komiteler, belgeye uyulmadığında ne yapılacağı konusunu ele almalıdır. Yürütme ile ilgili açıklamalar ekte bilgi olarak sunulmaktadır, ancak bunlar belgenin parçası değildir. Kurallara uyulmadığında yapılacaklarla ilgili örnek bir metin ICOMOS Sekreterliği'nden alınabilir.

Belgenin taslak metni 2001'de Dubrovnik'te yapılan ICOMOS Danışma Kurulu toplantısında sıcak bir kabul görmüş ve bütün komitelere dağıtılmıştır. 2002'de kişilerden , özellikle Fransız, İngiliz ve Avustralya ulusal komitelerinden bazı düzeltme önerileriyle birlikte, destek verici yorumlar gelmiş; bu öneriler metne yansıtılmıştır. Yorum ve önerileriyle taslak metne katkıda bulunanlara teşekkür ederim.

Sheridan Burke
ICOMOS Başkan Yardımcısı
Sydney, 2 Kasım 2002

ÖNSÖZ

1965 yılında bir sivil toplum örgütü olarak kurulan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS, dünya kültür mirasının onarım, koruma ve değerlendirilmesinde kullanılan kuram, yöntem ve bilimsel tekniklerin geliştirilmesine çalışmaktadır. ICOMOS UNESCO'ya ve Dünya Mirası Sözleşmesi'nin uygulanmasında Dünya Mirası Komitesi'ne danışmanlık yapan bir kuruluştur.

Dünya kültürel mirası anıtsaldan yöresele kadar uzanan bir yelpaze içinde yer alan anıt ve sitlerin yanı sıra, sosyal gelenekleri yansıtan değerleriyle kültürel peyzajları ve cemaatlerin önem verdiği tekil siteleri kapsamaktadır.

ICOMOS, kültür mirasının korunmasını, günümüz kuşaklarının sorumluluğu ve ayrıcalığı olduğu kadar, gelecek kuşakların da sorumluluğu ve hakkı olarak değerlendirmektedir.

Üyeleri değişik alanlarda çalışmakta, yerel topluluklarla ilişkiye girmekte ve kültür mirasının korunmasının bölgesel gelişmeye yaptığı ekonomik katkıyı takdir etmektedir.

ICOMOS Etik Yükümlülük Belgesi'nin amacı, koruma uygulamaları yapan ICOMOS üyeleri, meslek adamları ve topluluklar için yararlı olabilecek etik ilkeleri ve kuralları geliştirmek ve açıklığa kavuşturmadır.

Etik Yükümlülükler Belgesi altı yılda bir gözden geçirilecektir.

Madde 1:

ICOMOS üyeleri , ICOMOS tüzük ve kuramları, ilgili uluslararası sözleşmeler (1), UNESCO tavsiye kararları ve ICOMOS'un yasal olarak bağlı olduğu kural ve tüzükler çerçevesinde hareket etmek ve mesleki görüş belirtmekle yükümlüdürler.

Madde 2:

Her ICOMOS üyesinin temel görevi anıt, sit ve tarihi alanların kültürel önemlerini yitirmeden, geçmişin güvenilir bir belgesi olarak korunmasını savunmak, sadece gerekli olduğu kadar müdahale etmek, bakım yapmak ve sürmekte olan özgün kullanımları desteklemek, olumsuz etki yapacak girişimlerden kaçınmaktır. Özgünlüğü ve bütünlüğü korumak, kültür varlığını önemine yakışır bir biçimde sunmak ve yorumlamak, kapsamlı, bütünsel, dinamik ve çoğu kez disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir. Kültür varlıklarının korunmasının yerel ve evrensel gelişmedeki tarihi ve ekonomik rolünün kabul edilmesini gerektirir.

Madde 3:

ICOMOS üyeleri değişik gruplar ve topluluklar için farklı anlamlar taşıyan ve insanlık kültürünü zenginleştiren anıt , yer ve sitlerin somut ve soyut değerlerine saygı gösterirler. Üyeler anıt, sit ve özel yerlerle ilgili kişi veya toplumlarla işbirliği yaparak, yöre halkının koruma çalışmalarına katılımını yüreklendirir; değişik kültürel değerlerin bir arada var olmalarını kabul eder, saygı gösterir ve desteklerler.

Madde 4:

ICOMOS üyeleri çağdaş koruma felsefesi, uygulama ve teknikler, yasal düzenlemeler konusundaki bilgilerini güncelleştirmeli, uygun olduğunda bilgi ve deneyim alışverişi yardımıyla (müşteri veya işverenin özel haklarını gözetmek koşuluyla) kendilerini geliştirmelidirler. ICOMOS üyeleri kendi öğrenim veya çalışma alanlarıyla ilgili meslek odalarına üye olabilir ve onların tüzük ve disiplin kurallarına uyarlar.

Madde 5:

ICOMOS üyeleri, halkın kültürel miras konusunda bilinçlendirilmesi, kültürel miras konusunda ilgi uyandırılması, anıtlara giriş olanağı sağlanması, maddi destek bulunması, bilinçli tartışma ortamı ve eğitim programları oluşturulması ile uluslararası bilgi değişimi konularında katkı sağlarlar. Koruma felsefesinin, standart ve yöntemlerinin daha geniş kitlelerce kavranmasına yardımcı olacak iyi uygulamalarla meslektaşlarını destekler, genç meslektaşlarına yol gösterirler. ICOMOS komiteleri çeşitli mesleklerden yeterli deneyime sahip, çalışmalarını korumaya yönelik üyelere açıktır.

Madde 6:

ICOMOS üyeleri birçok koruma projesinin çeşitli meslek adamları, teknisyenler, yöneticiler, zanaatkarlar ve halkın birlikte çalıştığı, disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirdiğini bilirler.

Madde 7:

ICOMOS üyeleri koruma kararlarını yeterli bilgi ve araştırma sonucunda, bütün seçenekleri değerlendirerek alırlar ve seçimleri haklı gerekçelere dayanır.

ICOMOS üyeleri sorumlu oldukları tüm koruma projelerinde, koruma süreci ve işlemlerle (teşhis, izleme, yönetim yöntemleri, koruyucu önlemler ve koruma uygulamasının aşamalarını kapsayacak biçimde) ilgili tam, dayanıklı ve ulaşılabilir kayıtlar tutulmasını sağlarlar. Bu tür belgeler, eğer ülke koşulları elveriyorsa ve müşteri/işveren ilişkileri, güvenlik ve gizlilik açısından bir sorun yoksa, ulusal kütüphane gibi sürekliliği olan bir arşive konulmalı ve kolayca ulaşılabilir olmalıdır.

Madde 8:

Anıtlar, sitler ve diğer kültür değeri taşıyan yerleri tehdit eden bir tehlike veya acil durum söz konusu olduğunda, ICOMOS üyeleri, kendi yaşamlarını tehlikeye atmadan, her türlü yardımı sağlamaya çalışırlar.

Madde 9:

ICOMOS üyeleri kişi olarak ve meslek adamı nitelikleriyle toplum içinde saygın kişilerdir; verdikleri tavsiyeler, sağladıkları bilgiler, yaptıkları analizler ve denetimleri altında hazırlanan planlar doğru ve güvenilirdir.

Madde 10:

ICOMOS üyeleri gerçeği çarpıtma, yalan reklam ve/veya görevi kötüye kullanma gibi eylemleri hoş görmez; bir çalışmaya başkalarının yaptıkları entellektüel, maddi veya pratik katkıları isimlerini vererek belirtir ve niteliğini açıklarlar.

Madde 11:

ICOMOS üyeleri, dışardan gelen bazı taleplerle, koruma çalışmalarının bulgularının değiştirilmesine veya gizlenmesine itiraz ederler. ICOMOS üyeleri yaptıkları çalışmalarını etkileyen kaynak ve bütçe sıkıntıları gibi olumsuz etkenleri, işveren/müşteri ilişkisinin mahremiyeti çerçevesini aşmayacak biçimde, uygun bir şekilde açıklarlar.

Madde 12:

ICOMOS üyeleri dürüst, tarafsız ve hoşgörülü bir şekilde davranırlar. Bir ICOMOS üyesi, bir diğer üye ile ilgili olarak bir komisyonda görev aldığı veya diğer bir üyenin çalışmalarını hakkında bir rapor hazırlaması istenildiğinde, diğer üyeye haber verir.

Madde 13:

Üyeleri ICOMOS'un onurunu ve saygınlığını korumak ve yüceltmek için çalışırlar. Mesleki çalışmalarını tartışma ve hileden kaçınarak, açık, dürüst, güvenilir ve tarafsız bir şekilde yaparlar. Üyeler haksız çıkar sağlamaya yönelik işlerden kaçınır; bu tür konularla ilişkileri olmadığını açıkça beyan ederler.

Madde 14:

Bir üye, ilgili ICOMOS komitesinden gerekli izni almadan ICOMOS veya onun komitelerinden biri adına hareket edemez veya konuşamaz.

Madde 15:

Bu belgede yer alan ilkelere uymamak ve sorumlulukları yerine getirmemek meslek kurallarına aykırıdır ve ICOMOS'un adına leke sürebilir. ICOMOS üyeliği üyelerin Etik Yükümlülükler Belgesi'nin ruhuna uygun hareket etmeleri ve sorumluluklarını yerine getirmelerine bağlı olarak devam eder. Bu belgenin maddelerine uymamak, üyeler aleyhine bazı kararlar alınmasına, üyeliklerin devamı konusunun tartışmaya açılmasına neden olabilir.

SÖZLÜK**“Özgünlük”**

Kültürel mirasın niteliğine ve kültürel çerçevesine bağlı olarak, özgünlük kararı çeşitli bilgi kaynaklarının değeri ile ilişkilendirilebilir. Bilgi kaynakları biçim ve tasarım, malzeme ve doku, kullanım ve işlev, gelenekler ve teknikler, yer ve konum, ruh ve duygu ile bilgi sağlayan diğer dış özellikler olabilir. Bu kaynakların kullanımı incelenen kültür mirasının özel sanatsal, tarihi, sosyal ve bilimsel boyutlarının ayrıntılandırılmasını sağlar (2).

“**Koruma**” bir yerin bakımını sağlamak ve kültürel önemini korumak için uygulanan bütün işlemlerdir. Duruma göre, mevcut işlevin korunması veya yenisinin getirilmesi, ilişkilerin ve anlamların korunması, sürekli bakım, onarım, yeniden yapım, uyarılma, yorumlama işlemlerini kapsar ve genellikle işlemlerden birkaçının birlikte uygulanmasıyla gerçekleşir (3).

“**Kültürel önem**”: geçmiş, şimdiki ve gelecek kuşaklar için estetik, tarihi, bilimsel veya sosyal değer anlamına gelmektedir. Kültürel önem yerin, sitin veya anıtın kendisinde somutlaşabilir, dokusunda, konumunda, kullanımıyla ilgili çağrışımlarda, anlamında, geçmişiyile ilgili kayıtlarda, özel bölümlerinde ve eşyalarında bulunabilir.

“**Değerler**” bir kültürel grup veya kişi için anlamı olan, genelde ruhani, siyasi, dini ve ahlaki değerleri kapsamakla birlikte, bunlarla sınırlı kalmayan inançlardır (5). Anıtlar, sitler ve alanlar değişik kişi ya da gruplar için farklı anlamlar taşıyabilir ve değerleri sürekli olarak gözden geçirilebilir.

(1) UNESCO'nun Dünya Mirası Sözleşmesi (1972) dahil olmak üzere, Kültür Varlıklarının Yasal Olmayan Yollardan İthal, İhrac edilmemesinin ve Mülkiyet Değişiminin Yasaklanması ve Engellenmesi Sözleşmesi (1970), Anıt ve Sitlerin Korunması ve Onarımıyla İlgili Uluslararası Tüzük (Venedik Tüzüğü) (1964) ve onu izleyen tüzükler: Floransa Tüzüğü (Tarihi Bahçeler, 1981), Tarihi Kentler ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (1987), Sualtı Kültür Mirasının Korunması ve Yönetimi Tüzüğü (1996), Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü (1999'da gözden geçirilmiştir), Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (1999), Ahşap Tarihi Binaların Korunması İlkeleri (1999).

(2) Özgünlük konusunda Nara Belgesi, 1994

(3) Avustralya ICOMOS'u, Burra Tüzüğü, 1999

(4) Avustralya ICOMOS'u, Burra Tüzüğü, 1999

(5) Avustralya ICOMOS'u, Önemli Yerlerin Korunmasında Birlikte Yaşamının Etik Kuralları, 1998

BELGENİN UYGULAMAYA KONULMASI İLE İLGİLİ REHBER

ICOMOS Milli Komiteleri, üye olacak kişilerde aranan nitelikleri, mesleki deneyim ve standartları belirleyebilirler. Genellikle başvuranların ilgili bir mesleğin diplomasını almış ve en az üç yıl korumayla ilgili uygulama deneyimine sahip, koruma politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunmuş olması aranır. ICOMOS'a sadece maddi destek sağlayan üyeler, bu ölçütleri karşılayamayabilirler.

ICOMOS'un yıllık üyelik yenilemeleri sırasında, üyelerin ICOMOS'a kabulü sırasında aranan nitelik ve deneyim ölçütlerini karşılayıp karşılamadıklarının gözden geçirilmesi ve Etik Yükümlülükler Belgesi'ni kabul ettiklerini de imzalarıyla belgelemeleri önerilmektedir. Yalnız Etik Yükümlülükler Belgesi'ne uymayı kabul edenler, ICOMOS üyesi titrini kullanabilirler. ICOMOS Milli Komite üyelerini bağımsız üyelerden ayırmak için, asil üyelerin isimlerinin arkasına "ICOMOS Üyesi" ifadesini eklemeleri tavsiye edilmektedir.

Etik Belgenin yürürlüğe girmesi, ulusal ve bilimsel komitelerin isteklerine bağlıdır. Temel uygulama eğitim etkinliği ve mesleki rehberlik konularında olacaktır; ayrıca meslek etiğine uymayan davranışların izlenmesi gereklidir. Hatalı davranışlar konusundaki iddiaların araştırılması, ICOMOS Ulusal yönetim kurullarının yapılan hataları saptamasına yardımcı olabilir. Böyle durumlarda, Ulusal Komite önce üye ile görüşerek arabuluculuk yapmaya çalışır.

Bazı ulusal ve uluslararası bilimsel komiteler, üyelerinin meslek ahlakına uymayan davranışları için koydukları kurallara göre hareket etmektedirler. Bu tür konuların mesleki ahlak meselesi olduğu, yasal işlemle ilgili olmadığı bilinmelidir. Gene de, çekişmeyi seven toplumlarda, yasal konularda hukukçulara danışılması tavsiye olunur.